

ЗАКЛАДИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ЯК УЧАСНИКИ ВІДНОСИН ІЗ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ

КОРОБЦОВА Н.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права № 1
Національного університету «Юридична
академія України імені Ярослава Мудрого»*

Висвітлені основні завдання закладів охорони здоров'я у сфері медичного обслуговування населення. Досліджуються питання отримання, обробки, зберігання конфіденційної інформації, отриманої закладами охорони здоров'я при провадженні ними медичної діяльності та наданні медичних послуг. Пропонується забезпечити захист персональних даних шляхом укладання цивільно-правового договору між суб'єктом персональних даних і закладом охорони здоров'я.

Ключові слова: заклад охорони здоров'я, конфіденційна інформація, персональні дані, пацієнт.

Право людини на захист інформації про себе, можливість визначати порядок використання такої інформації є одним із елементів прав людини. А головним обов'язком держави в цій сфері є створення належної системи захисту персональних даних.

Недоторканність особистого і сімейного життя; заборона збирати, зберігати, використовувати та поширювати конфіденційну інформацію про особу без її згоди; заборона на розповсюдження недостовірної інформації про себе і членів своєї родини та можливість звернення до суду за захистом у разі порушення зазначених прав є базовими елементами захисту персональних даних. Вони містяться у Конституції України, Цивільному кодексі України та інших нормативних актах.

Заклад охорони здоров'я – це юридична особа будь-якої форми власності та організаційно-правової форми або її відокремлений підрозділ, основним завданням якої є забезпечення медичного обслуговування населення на основі відповідної ліцензії та професійної діяльності медичних (фармацевтичних) працівників [1, ст. 3].

Основними завданнями закладів охорони здоров'я є забезпечення медичного обслуговування населення, тобто провадження медичної діяльності, різної за характером і видами (лікувальної, діагностичної,

профілактичної), яка стосується особистих немайнових благ людини – життя, здоров'я, особистої недоторканності. Однією з державних гарантій права на охорону здоров'я є створення розгалуженої мережі закладів охорони здоров'я.

Суб'єкти, що надають медичну допомогу, можуть бути державними, комунальними та приватними закладами. Між закладами охорони здоров'я та особами, які звернулися за отриманням медичної допомоги (пацієнтами), виникають медичні правовідносини, які мають договірний цивільно-правовий характер. Ці відносини набувають форми послуги майнового характеру. Ознаками договірного характеру відносин між пацієнтами та закладами охорони здоров'я є наявність у них власного «волевиявлення громадянина у формі звернення за допомогою до лікувального закладу, та дії іншої сторони у формі запису на прийом до лікаря або госпіталізації і т. п.» [2, с. 38]. Основою відносин між закладом і пацієнтом завжди є їх безпосередня домовленість. Суб'єктами цих правовідносин заклади охорони здоров'я стають за наявності:

- а) укладеного пацієнтом договору на надання медичних послуг (незалежно від способу укладення договору);
- б) організаційної єдності та відособленого майна, прямо або опосередковано призначеного для надання медичної допомоги;
- в) державної реєстрації у передбаченому законом порядку;
- г) ліцензії на обраний вид діяльності;
- д) положення у статутних документах і дозволу органу управління охорони здоров'я на провадження цього виду лікування;
- е) належної документально підтвердженої кваліфікації медичного персоналу, що здійснює конкретні медичні втручання [3, с. 15–16].

З 1 січня 2011 р. набув чинності Закон України «Про захист персональних даних» (далі – Закон) [4]. Закон регулює правові відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних, і спрямований на захист основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на невтручання в особисте життя у зв'язку з обробкою персональних даних [4, ст. 1]. У ньому врегульовані питання збирання, обробки, зберігання різного виду інформації, в тому числі інформації, отриманої медичними закладами при провадженні медичної діяльності та наданні медичних послуг.

Враховуючи те, що в Законі йдеться про інформацію конфіденційного характеру, розголошення якої може спричинити для особи певні негативні наслідки, насамперед слід з'ясувати такі питання:

яка інформація є об'єктом захисту та хто є суб'єктом персональних даних?

хто є володільцем чи розпорядником бази персональних даних, створеної в закладах охорони здоров'я та які види баз у них існують?

на заклади охорони здоров'я якої форми власності поширюється чинність Закону?

які види відповідальності настають для медичних закладів у разі порушення Закону?

Об'єктом захисту, згідно з Законом, є персональні дані, крім знеособлених персональних даних, які обробляються в базах персональних даних і дають можливість ідентифікувати людину: прізвище, ім'я та

по батькові, дата та місце народження, місце фактичного проживання, соціальний статус, сімейний стан, факт звернення за медичною допомогою, вид медичної послуги, консультаційної допомоги, отриманої в закладі, тощо. Головні вимоги до цієї інформації – достовірність, точність і повнота. Отже, під час перебування людини в медичному закладі відповідну інформацію про неї слід оновлювати і у відповідних базах.

Інформацію про особу отримують насамперед з її документів (паспорта, посвідчення тощо), а також з відомостей, які особа самотійно надає про себе (причину звернення до закладу з охорони здоров'я тощо), або повідомляють про неї інші особи (родичі, близькі), якщо особа не в змозі зробити це самотійно.

Відомості, що використовуються для створення відповідної бази, повинні бути достатніми для реалізації певних відносин і відповідати меті збору та обробки такої інформації.

Обробку даних про особу дозволено здійснювати з її згоди, крім випадків, передбачених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [4, ст. 6]. Згода може набувати форми документа – заяви, із зазначенням мети збору та обробки такої інформації.

Персональні відомості, крім знеособлених, є інформацією обмеженого доступу.

Обробка персональних даних повинна здійснюватися відкрито із застосуванням засобів, що відповідають визначеним цілям такої обробки.

Цілі збору та обробки персональних даних у закладі охорони здоров'я:

реалізація медичних відносин між пацієнтом і закладом, тобто встановлення медичного діагнозу, аналіз перебігу захворювання, перспективи та можливі строки одужання особи, існування можливих негативних наслідків хвороби як для самого пацієнта, так і для осіб, які його оточують;

реалізація трудових відносин, тобто відносин, що виникають між закладом і його працівниками (медичним і технічним персоналом);

реалізація відносин у сфері навчання, тобто відносин між закладом і студентами, інтернами;

реалізація податкових та інших відносин.

Закон забороняє обробку персональних даних, які стосуються здоров'я чи статевого життя особи. Але ця заборона втрачає чинність, якщо збирання та обробка персональних даних здійснені зі згоди самої особи (пацієнта закладу), необхідні для виконання трудових правовідносин або необхідні для захисту прав та інтересів недієздатного чи обмежено дієздатного суб'єкта персональних даних або іншої особи чи потрібні в цілях охорони здоров'я тощо.

Суб'єкти відносин, пов'язаних із персональними даними:

суб'єкт персональних даних;

володілець персональних даних;

розпорядник персональних даних;

третя особа;

уповноважений державний орган з питань захисту персональних даних [4, ст. 4].

Суб'єктами персональних даних є:

– пацієнт закладу охорони здоров'я. Пацієнтом може вважатися особа за умови, що вона:

а) виявила бажання або дала згоду на надання їй медичних послуг лікувальною установою, що надає необхідні медичні послуги;

б) за медичними показниками потребує отримання медичної допомоги [3, с. 14];

– інша особа – це будь-яка особа, про яку закладу стало відомо під час лікування, обстеження пацієнта;

– медичний персонал закладу. Сторонами договору про надання медичних послуг, суб'єктами медичних правовідносин є пацієнт і заклад охорони здоров'я. При цьому безпосередньо медичний персонал закладу (лікарі, медичні сестри тощо) не входить до складу цих відносин, його можна розглядати як представника закладу, тобто особу, яка має відповідну спеціальну освіту і відповідає єдиним кваліфікаційним вимогам та перебуває із закладом у трудових відносинах. Враховуючи те, що медичні установи володіють певною інформацією конфіденційного характеру про своїх працівників, медичний персонал також можна віднести до кола суб'єктів персональних даних.

Суб'єкт персональних даних має право:

- знати про місцезнаходження персональних даних;
- знати про місцезнаходження володільця чи розпорядника персональних даних – закладу охорони здоров'я;
- доступу до своїх персональних даних;
- знати про всіх осіб, яким надаються його персональні дані;
- висувати заперечення проти обробки всіх або деяких персональних відомостей про себе, якщо має на це право;
- вимагати знищення або зміни персональних відомостей про себе, якщо вони збиралися незаконно чи є недостовірними;
- застосовувати засоби правового захисту у разі незаконного збирання персональних відомостей про нього, розповсюдження відповідної інформації без його згоди, розповсюдження недостовірної інформації або інформації, що ганьбить його честь, гідність і ділову репутацію тощо [4, ст. 8].

Володільцем чи розпорядником персональних даних, згідно із Законом, можуть бути підприємства, установи та організації усіх форм власності, органи державної влади чи органи місцевого самоврядування, фізичні особи – підприємці, які обробляють персональні дані відповідно до закону [4, ст. 4].

Володілець бази персональних даних – це фізична або юридична особа, якій законом або за згодою суб'єкта персональних даних надано право на збір та обробку цих даних, на склад цих даних, спосіб та мету обробки.

Розпорядник бази персональних даних – це фізична чи юридична особа, якій володільцем бази або законом надано право обробляти ці дані. Він діє в інтересах володільця, якщо інше не передбачено законом.

Володільцем і розпорядником бази персональних даних є сам заклад охорони здоров'я, оскільки він чинить дії, пов'язані з обробкою

персональних даних своїх пацієнтів, відповідно до Закону. В зв'язку з цим забезпечення захисту цієї інформації у базі даних покладається на володільця цієї бази, тобто на заклад охорони здоров'я. У закладах охорони здоров'я самостійної особи розпорядника, як правило, немає. Тому володільця бази є одночасно її розпорядником.

У медичному закладі збирання, обробка персональних даних, їх оновлення і створення бази покладаються на конкретного працівника (працівника відділу кадрів, медичний персонал відділення, працівника бухгалтерії та ін.). Але ці особи, згідно з положенням Закону, розпорядниками не є.

Працівники закладів охорони здоров'я, на яких покладено функції збирання та обробки персональних відомостей, можуть використовувати ці відомості лише відповідно до своїх службових, професійних чи трудових обов'язків. Вони також повинні зберігати таємницю інформації, яка стала їм відома у зв'язку з виконанням їхніх професійних чи інших обов'язків. Отже, заклади охорони здоров'я повинні отримувати від відповідних працівників письмові зобов'язання про нерозголошення отриманої інформації. Зберігати таємницю такої інформації вони повинні навіть після припинення трудових або службових відносин із закладом охорони здоров'я.

Третя особа – це будь-яка особа крім суб'єкта персональних даних, володільця, розпорядника бази та уповноваженого державного органу з питань захисту персональних даних, якій володільцем чи розпорядником бази надається можливість ознайомлення та використання даних бази за згодою суб'єкта або відповідно до вимог закону. Третіми особами можуть виступати податкові органи, органи Пенсійного фонду, страхові компанії тощо, які використовують отриману інформацію для реалізації власних цілей.

Оскільки медичний заклад для своєї діяльності використовує різного роду інформацію, що містить персональні дані, в закладі можуть створюватися декілька видів баз. Так, інформація про пацієнтів, отримана з історій хвороб, амбулаторних карток пацієнтів, може слугувати підґрунтям для бази «Пацієнти». Персональні відомості, отримані з трудових книжок та особистих справ працівників – медичного та технічного персоналу можуть бути покладені в основу бази «Співробітники», також можуть формуватися бази «Студенти», «Інтерни» та ін. Кількість баз та їх назви визначає сам заклад охорони здоров'я.

Забезпечити захист персональних відомостей можна шляхом укладення договору між кандидатом і лікувальною установою, який, зокрема, повинен містити такі положення:

- 1) мета отримання доступу до персональних даних;
- 2) порядок доступу до персональних даних, зокрема, щодо покладання на кандидата зобов'язання стосовно забезпечення виконання вимог Закону та підтвердження спроможності їх забезпечення (ч. 2 ст. 16 Закону);
- 3) порядок використання персональних даних, отриманих у наукових цілях (ч. 9 ст. 6 Закону) [5].

Чинність Закону поширюється на *всіх суб'єктів*, які провадять медичну діяльність відповідно до чинного законодавства *незалежно від форми власності*.

У разі порушення Закону заклади охорони здоров'я несуть *цивільну, адміністративну і кримінальну відповідальність*.

Контролює дотримання прав людини на захист персональних даних уповноважений державний орган з питань захисту персональних даних.

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 20.

2. *Савицкая А.Н.* Возмещение ущерба, причиненного ненадлежащим врачебным / А.Н. Савицкая. – Львов, 1982. – 196 с.

3. *Стеценко С.Г.* Медичне право України : підруч. / С.Г. Стеценко, В.Ю. Стеценко, І.Я. Сенюта; за заг. ред. С.Г. Стеценка. – К., 2008. – 507 с.

4. Про захист персональних даних : Закон України від 01 червня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 34. – Ст. 481.

5. Державна служба України з питань захисту персональних даних : Лист від 16 березня 2012 р. № 137 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.buhgalteria.com.ua/baza/ListDSZPD137.doc>.

Коробцова Н.

Учреждения здравоохранения как участники отношений по защите персональных данных

Рассматриваются основные задачи учреждений здравоохранения в сфере медицинского обслуживания населения. Исследуются вопросы получения, обработки, хранения конфиденциальной информации, полученной учреждениями здравоохранения при осуществлении ими медицинской деятельности и оказании медицинских услуг. Охарактеризован Закон Украины «О защите персональных данных», освещены цели сбора и обработки персональных данных в учреждении здравоохранения, проанализированы объекты защиты, выкристаллизованы субъекты, владельцы и распорядители базы персональных данных.

Исследуются различные базы персональных данных в пределах учреждения здравоохранения, количество и название которых выбирается по усмотрению учреждения, в частности, сделано предложение по формированию баз данных «Пациент», «Сотрудники», «Интерны». Раскрыты режим соблюдения конфиденциальности данных, возможность предоставления информации третьим лицам.

Предлагается обеспечить защиту персональных данных путем заключения гражданско-правового договора между субъектом персональных данных и лечебным учреждением.

Ключевые слова: учреждение здравоохранения, конфиденциальная информация, персональные данные, пациент.

Korobtsova N.

**Health Care Facilities as Participants of Relations
Connected with Personal Data Protection**

Main tasks of the health care facilities in the sphere of medical services provision were analyzed. The issues of obtaining, processing and storing of confidential information, which was received by the health care facilities in the course of medical care provision was elucidated. The law of Ukraine “On Personal Data Protection” was analyzed and objectives of collecting and processing of personal data in the health care facility were elucidated. Objects of protection were analyzed. Subjects of these relations in particular possessors and managers of personal data were highlighted.

Different databases which are processed in the health care facilities and the quantity and name of which should be chosen by the health care facility itself were researched. The author suggested introducing a database “Patients”, “Employees”, “Interns”. Further the author elucidated the regime of observing confidentiality of data and possibility of disclosing these data to other persons.

Key words: health care facility, confidential information, personal data, patient.